

Kuopion kaupungin lausunto Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2040 ja maakuntaohjelman 2026-2029 luonnoksesta sekä sitä koskevasta ympäristövaikutusten arvioinnista

Kaupunginhallitus 02.09.2025 § 269

4933/00.04.02/2024

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus päättää antaa alla esitetyn lausunnon Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2040 ja maakuntaohjelman 2026–2029 luonnoksesta sekä sitä koskevasta ympäristövaikutusten arvioinnista.

Päätös

Merkitään, että liikennejärjestelmäsuunnittelija Matti Vänskä, yhteyspäällikkö Tero Piippo, ympäristöasiantuntija Mari Turunen ja hyvinvoinnin edistämisen johtaja Janne Hentunen olivat läsnä pykälässä vastaamassa kysymyksiin ja he poistuivat kokouksesta asian esittelyn jälkeen.

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti tehdä lausuntoon seuraavat muutokset:

Muutokset osioon 1. Täydentävät huomiot yleisesti Kohtaan 5. lisäys 1. virkkeen jälkeen: Osaamisen vahvistamisessa suoritettujen tutkintojen määrä ei yksin palvele alueen elinvoimaa, vaan ratkaisevaa on jatkuvan oppimisen mahdollistaminen laajasti eri sektoreilla. Kohtaan 5. lisäys ennen viimeistä virkettä: Maakuntaohjelmassa oleva nosto siitä, että innovaatioita on oleellista jatkossa kasvattaa myös sosiaalisten ja palveluinnovaatioiden saralla, on merkityksellinen Kuopion palveluvaltaisen elinkeinoelämän näkökulmasta. Kokonaan uuden kohdan lisäys: Maakunnassa on tunnistettu merkittävä mineraalipotentiali EU:n kriittisten ja strategisten raaka-aineiden osalta. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen jäsenvaltiolle antamat velvoitteet niin kaivannaisjätteiden kuin uuden primäärikaivostuotannon, kierrätyksen ja prosessoinnin osalta on tunnistettava yhdeksi maakunnan kehitysalueeksi. Hyödyntämällä kaivosteollisuuden sivuvirtoja infrarakentamisessa voidaan vähentää kaivannaisjätteiden ympäristövaikutuksia ja pienentää neitseellisten luonnonvarojen käyttöä kalliokiviaineksen osalta. Lisäksi kallioon varastoitu lämpö/kylmä ja sen hyödyntäminen lämpöpumpputeknologialla on huomioitava osana kestävää ja ilmastoviisasta energiajärjestelmää.

Muilta osin kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.

Selostus

Pohjois-Savon liitto on pyytänyt 25.6.2025 lausuntoa Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2040 ja maakuntaohjelman 2026–2029 luonnoksesta sekä sitä koskevasta ympäristövaikutusten arvioinnista. Liitteenä on lausuntopyyntö asiakirjoineen. Lausunto tulee lähettää Pohjois-Savon liittoon 31.8.2025 mennessä kirjaamo@pohjois-savo.fi tai kirjallisesti Pohjois-Savon liiton osoitteeseen.

Lausunnon rakenne on kuvata alkuun **tiiviisti Kuopion kaupungin keskeinen tahtotila ja sisällöt** Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmaan ja -ohjelmaan. Tiivistyksen jälkeen lausuntoa syvennetään seuraavilla osioilla:

1. **Täydentävät huomiot yleisesti**
2. **Teemakohtainen tarkastelu**
3. **Kommentit ympäristöselostukseen**

Kuopion kaupunki toivoo, että maakuntasuunnitelma ja -ohjelma on kommentoitavissa myös lausuntokierroksen jälkeisessä vaiheessa.

Kuopion kaupungin lausunto Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmasta 2040, maakuntaohjelmasta 2026–2029 ja ympäristöselosteesta

Keskeiset huomiot maakuntasuunnitelmaan ja -ohjelmaan tiivistetysti

- **Kokonaisturvallisuuden osaamiskeskus:** tukee kriisinkestävyyttä, infrastruktuurin toimivuutta ja huoltovarmuutta. Työtä tehdään keskeisten sidosryhmien ja valtion kanssa.
- **Lääkekehityksen ja hyvinvointiteknologian vahvistaminen:** Kuopio haluaa profiloitua kansallisena ja kansainvälisenä lääkekehityksen ja hyvinvointiteknologian keskuksena, hyödyntäen Itä-Suomen yliopiston ja yliopistollisen sairaalan TKI-toimintaa.
- **Kuopion asema** kansainvälisissä ja Suomen suurten kaupunkien verkostoissa sekä Itäisen Suomen keskeisenä kaupunkina ja Pohjois-Savon veturina tulee tunnustaa. Kuopion menestys hyödyttää koko maakuntaa, mutta Kuopio ei pärjää ilman muita kuntia. Väestönkasvun osalta Kuopio on nopeasti kasvava kaupunki ja Kuopion väestönkasvun tukemiseen tarvitaan erilaisia keinoja kuin muualla maakunnassa.
- **Vetovoimainen ja elinvoimainen kaupunki:** Kuopio haluaa korostaa tapahtumien, luovien alojen, kulttuurin, urheilun, liikunnan ja muiden vapaa-ajanpalveluiden sekä luonnonläheisyyden ja saavutettavuuden merkitystä kaupungin vetovoiman ja väestönkasvun moottorina, sekä haluaa kehittää matkailua, liikenneverkkoa ja kestäväää kaupunkisuunnittelua sekä palvelutarjontaa.
- **Kuntalaisten hyvinvointi, työ- ja toimintakyky:** Kuntalaisten hyvinvointi vaikuttaa suoraan tuottavuuteen, kustannuksiin ja osaamisen kehittämiseen. Hyvinvoinnin edistäminen on kuntien ydintehtävä, mutta maakuntasuunnitelmasta ja -ohjelmasta puuttuvat sekä sen tilan kuvaus että toimenpiteet sen vahvistamiseksi. Asukkaiden hyvinvoinnin tilan parantaminen tulisi nostaa yhdeksi Pohjois-Savon maakunnan kehittämiskärjistä.
- **Luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ja ilmastokestävä aluekehitys:** Ohjelmassa tulisi tähdätä vahvemmin kestävään tasapainoon luonnonvarojen kulutuksen osalta ja luontoarvot tulisi tunnustaa osana maakunnan vetovoimaa ja hyvinvointia.

1. **Täydentävät huomiot yleisesti**

- Maakuntaohjelman tulisi huomioida **Kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksen toimintaedellytysten parantaminen yhtenä kärkialana ja varmistaa sen tuki ja rahoitus.** Kuopioon perustettava osaamiskeskus keskittyy kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen alue- ja paikallishallintonaikokulmasta kumppanuudessa valtion kanssa. Keskus kehittää kokonaisturvallisuustoimijoiden välistä yhteistoimintaa, johtamista ja viestintää sekä kriittisen infrastruktuurin toimivuutta ja huoltovarmuutta. Kuopioon perustettava kokonaisturvallisuuden osaamiskeskus tuottaa tietotaitoa siviiliyhteiskunnan toiminnan kannalta elintärkeiden toimintojen turvaamisesta sekä kansalaisten henkisestä kriisinkestävytydestä kaikissa olosuhteissa. Osaamiskeskuksen rooli on tunnustettu osana Itäisen Suomen ohjelmaa ja sillä on sekä kansallista että kansainvälistä merkittävyyttä.
- Kuopion kaupungin näkökulmasta on hyvä, että kärkialoihin on tehty päivityksiä. Erityisesti **lääkekehityksen nostaminen hyvinvointiteknologian** rinnalle on tarpeellinen, koska se on kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksen valmistelun ja kehittämisen ohella kaupungin keskeinen strateginen painopiste, joihin on tarkoitus panostaa merkittävästi tulevana vuosina. Globaalin lääketieteellisuuden investoinnit suuntautuvat korkean osaamisen ja huippututkimuksen maihin ja alueisiin. Suomessa terveys ja hyvinvointi on nyt tunnustettu yhdeksi yhteiskunnan uudistamisen, tuottavuuden, talouskasvun ja julkisen talouden kestävytyden lähteeksi. Kuopioilla on Itä-Suomen yliopiston kautta merkittävä mahdollisuus kansallisesti ja kansainvälisesti nousta lääkealan ja lääkekehityksen osalta uutta kasvua synnyttäväksi. P-S HVA:lla on jo noin 60 lääketutkimusta käytössä. Kliinisten lääketutkimuksen määrä on Pohjois-Savossa kansallista kärkeä. Tutkimus- ja testauspalvelut ovat jo nyt kansallisesti korkealla tasolla ja tätä asemaa tulee ja kannattaa entisestään vahvistaa koko maakunnan ja Suomen hyväksi.
- Puoliväliriihessä päätetylle **Kuopion toksikologian osaamiskeskukselle** tulee varmistaa riittävä **rahoitus osana Itäisen Suomen ohjelman toimeenpanoa.** Toksikologisen osaamiskeskuksen perustamisen rahoitustarve tarkentuu toiminnan tavoitteiden ja sisällön jatkovalmistelussa, jota koordinoi Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Taustalla on pula toksikologeista ja tarve suunnata osaamista ajankohtaisiin haasteisiin (maisteri- ja tohtoritaso sekä täydennyskoulutus).
- Alueen elinvoiman kannalta on tärkeää, että maakunnan keskuskaupunkina Kuopio on mukana kansallisissa kaupunkipolitiikan sopimuksissa myös jatkossa. Nykyiset kaupunkipolitiikan muodot ovat MAL-sopimus, innovaatioekosysteemisopimus sekä elinvoimakumppanuus sekä aktiivinen osallistuminen kaupunkipoliittisiin verkostoihin. Tulevaa kaupunkipolitiikkaa määritellään seuraavassa hallitusohjelmassa. Kaupunkipolitiikan osalta Kuopion tavoitteena on olla samassa sarjassa suurten kaupunkien kanssa.
- Kuopion näkökulmasta ohjelmaan on olennaista tuoda esille osaamisen ja TKI-toiminnan vahvistaminen sekä riittävät resurssit. Tärkeää on myös valtion koulutus- ja tutkimuslaitosten alueellisen läsnäolon vahvistaminen ja vahva kytkentä innovaatioekosysteemeihin. **Maakuntaohjelmassa tulee tunnistaa Itä-Suomen yliopiston ja Pohjois-Savon Hyvinvointialueen yliopistollisen sairaalan merkittävä ja kasvava rooli lääketieteen ja hyvinvoinnin TKI-toiminnan kehittäjänä.**
- Kuopion alueen elinvoiman kannalta on tärkeää, että maakuntaohjelmassa tulee tunnistaa ja vahvistaa **Kuopion asema maakunnan kasvun, vetovoiman ja elinvoiman veturina.** Kaupungin väestönkasvu, koulutus- ja TKI-keskittymät sekä palvelurakenne tukevat koko maakunnan kehitystä. Kuopion Savilahden alue, DigiCenterNS ja korkeakoulut muodostavat kansallisesti merkittävän TKI-ekosysteemin. Tämä tukee maakunnan kärkialojen kehittämistä

ja uusien liiketoimintojen syntymistä.

- Maakuntaohjelman teknologiamurrosta koskevassa osiossa olisi hyvä näkyä selkeä **tulevaisuuden painotus, joka käsittelee läpimurtoteknologioita** – erityisesti avaruusteknologiaa, kvanttilaskentaa, datataloutta ja energiasiirtymää. Näiden teknologioiden soveltaminen tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia Pohjois-Savon kärkialojen kehittämisessä sekä poikkileikkaavien teemojen vahvistamisessa. Avaruusteknologia mahdollistaa satelliittidatan hyödyntämisen metsien, vesistöjen ja ilmaston tilan seurannassa, täsmäviljelyssä, logistiikassa ja saavutettavuuden kehittämisessä. Kvanttilaskenta puolestaan tarjoaa uusia ratkaisuja energiantuotannon optimointiin, materiaalien simulointiin, lääkekehityksen nopeuttamiseen sekä datan analysointiin erityisesti terveys- ja hyvinvointialoilla.
- Kuopio kehittää energiatehokasta rakentamista, joukkoliikennettä ja vihreää infrastruktuuria. Kaupungin ratkaisut tukevat maakunnan ilmastotavoitteita ja vihreää siirtymää. **Ohjelmassa tulee tunnistaa Kuopion rooli kestävän kaupunkikehityksen mallialueena ja tukea sen investointeja vihreään siirtymään.**
- Toimintaympäristön muutostekijöitä ja niiden vaikutuksia maakunnan kehitykseen on käsitelty perusteellisesti. Aukkaiden hyvinvoinnin tila olisi tärkeää huomioida ja tuoda esille, kun arvioidaan toimintaympäristöä. Varsinkin kun osaavat ja hyvinvoivat ihmiset on läpileikkaavana teemana ja aukkaiden hyvinvoinnin tila korreloi vahvasti toiminta- ja työkykyyn. Tätä ei ole avattu luonnoksessa riittävästi.

2. Teemakohtainen tarkastelu

Liikennejärjestelmä ja saavutettavuus

Yleistä

Kuopion kaupunki on huolissaan kehityksestä, missä viime vuosien valtakunnallinen painopiste on enenevässä määrin suuntautunut läntiseen ja eteläiseen Suomeen, erityisesti Helsingin, Turun ja Tampereen kaupunkiseutujen muodostaman ns. kasvukolmion alueelle. Tämä vaikuttaa negatiivisesti Kuopion kaupunkiseudun MAL-sopimusten sisältöihin ja rahoitustasoihin. Alkuvuodesta 2025 valmistuneessa Itä-Suomi ohjelmassa on esitetty tiettyjä toimenpiteitä, millä tätä kehitystä voitaisiin osin kääntää, mutta tämänhetkisen näkymän mukaisesti ohjelman toteuttamiselle ei olla osoittamassa riittävää resursointia valtion osalta. Maakuntasuunnitelmassa ja -ohjelmassa tulisi korostaa maakuntatasolla Kuopion kaupunkiseudun MAL-sopimuksen ja ennen kaikkea sen riittävän resurssoinnin tärkeyttä osana valtakunnallista vaikuttavuutta ja näkyvyyttä, liikennejärjestelmän kehittämistä ja maakunnallista saavutettavuutta.

Kuopion kaupunki painottaa, että suunnitelmassa ja ohjelmassa tulisi korostaa **maakunnan ja seudullisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien tärkeyttä osana väyläverkon ja liikennejärjestelmän kehittämistä kaikilla kulkumuodoilla ohjaavina strategisina suunnitelmina**. Lisäksi korostamme, että liikennejärjestelmäsuunnittelun tulee olla vahvasti **kytköksissä maankäytön- ja palveluverkostosuunnittelun kanssa myös maakunnallisesti**. Näin voidaan varmistaa maakunnan kehittäminen ja välttää tarpeettomilta investoinneilta tulevaisuudessa.

Liikennejärjestelmän kehittäminen:

Työvoiman seudullinen liikkuvuus

Liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta olisi oleellista varmistaa erityisesti päätieverkon sujuvuus kuntakeskusten välillä, sekä vähäliikenteisen tieverkon riittävä kunto. Liikenneyhteyksien kehittämisen osalta pääpainon tulee olla nykyisen liikenneverkon tehokkaassa hyödyntämisessä ja kunnossapidossa, jolloin väyläverkon kehittämistoimet voidaan suunnata kohteisiin, millä voidaan tavoitella maakunnallisen elinvoiman kehittämistä.

Joukkoliikenteen osalta Kuopion kaupunki esittää, että ohjelmassa tulisi maakunnallisesti varautua:

- Laajemman lähijunaliikenteen toimintaedellytysten huomioimiseen mm. maankäytön suunnittelussa.
- Haja-asutusalueen joukkoliikenteen kehittämiseen, mikä edellyttää ennen kaikkea laajempaa seudullista/maakunnallista tahtotilaa ja resursseja järjestämiseksi. Uudenlaisten ratkaisuiden osalta tulisi päästä tilanteeseen, missä eri viranomaistahojen (kunnat, valtio ja hyvinvointialue) välistä yhteistyötä julkisesti hankittujen kuljetusten osalta voitaisiin tiivistää ja ostopalvelukyytejä voitaisiin yhdistellä nykytilaa tehokkaammin eri organisaatioiden välillä. Tämän tulisi olla maakunnallinen tahtotila ja huomioitu ohjelmassa.
- Matkaketjujen toimivuuteen

Raideliikenne

Ohjelmassa mainittu junayhteyksien ja raitinfra-struktuurin kehittämistarve on myös Kuopion kaupungin näkemyksen mukaan yksi alueen logistiikan pullonkauloista ja hidaste esimerkiksi laajemman kone- ja energiateknologian kehittämiseksi, mutta myös muilla Maakuntaohjelman kärkialoilla. Savon radan osalta ohjelmassa tulisi korostaa:

- Kaksoisraiteen tärkeyttä minimissään ratavälillä Kurkimäki – Kuopio.
- Kurkimäen nykyisen raakapuutermiinaalin laajempaa kehittämistä maakunnalliseksi ratatermiinaaliksi palvelemaan laajemmin elinkeinoelämän logistisia tarpeita pitkällä aikavälillä.
- Kouvola – Kuopio ratavälin nopeudennoston käynnissä olevien ratasuunnitelmien toimenpiteiden tärkeyttä osana maakunnallista saavutettavuutta.
- Maakunnallisesti tärkeiden raakapuun laanialueiden tunnistaminen ja kehittämistarpeineen.

Tieliikenne

Kuopion kaupunki toteaa, että ohjelmassa tulisi selkeämmin korostaa kaikilla kärkialoilla:

- Valtateiden 5 ja 9 kehittämisen tunnistettujen kärkihankkeiden (mm. vtg Vartiala – Riistavesi) toteuttamisen tärkeyttä, millä on merkittävä vaikutus mm. elinkeinoelämän logististen yhteyksien toimivuuteen, maakunnan sisäiseen liikenteeseen ja ylimaakunnan saavutettavuuteen.
- Maakunnan keskuskaupunkina toimivan Kuopion osalta alemman tieverkon kehittämistä erityisesti elinkeinoelämän ja matkailun tarpeiden osalta.

Vesiliikenne

Ohjelmassa tulisi korostaa maakunnallisesti tärkeiden uittopaikkojen roolia ja tärkeyttä puukuljetusten osalta sekä uittopaikkojen ja syväsatamien saavutettavuuden varmistamista tie- ja rataliikenteen osalta osana logistiikkaketjua.

Lentoliikenne

Lentoliikenteen osalta ohjelmassa tulisi korostaa Kuopion lentoaseman roolia 24/7/365 lentokenttänä, mitä tulisi kehittää itäisen ja keskisen Suomen päälentokenttänä ja hubina sekä Helsinki-Vantaa varakenttänä. Lisäksi tulisi ottaa tarkemmin kantaa tulevaisuuden lentoliikenteeseen ja siihen varautumiseen. Miehitettömät lentokoneet (dronit) voivat

yleistyä varsin nopeasti millä voi olla esim. logistiikan kannalta huomattavia vaikutuksia erityisesti tiiviimmin asutuilla alueilla. Tämä on samalla myös haaste kunnille/kaupungeille miten mahdollisesti merkittävästi lisääntyvään drooni-liikenteeseen tulisi varautua liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelussa pidemmällä aikavälillä.

Yksittäisinä muutoksina kaupunki esittää liikennejärjestelmän ja saavutettavuuden osalta: Työmarkkinoiden optimointikeinot: Kohtaan 3. Työvoiman liikkuvuuden ja houkuttelun tukeminen Kuopion kaupunki esittää lisättäväksi kohtaa liikennejärjestelmän kehittäminen, missä huomioitaisiin mm. työssäkäyntiliikenteen kannalta merkittävimpien väylien kehittäminen liikennejärjestelmäsuunnitelmien mukaisesti sekä alueellisen joukkoliikenteen kehittäminen.

Alueellisten työmarkkinoiden toimivuus

- Kuopio toimii TE-palvelujen järjestäjänä vuodesta 2025 alkaen ja Kuopion työllisyysalue kattaa noin 73 % Pohjois-Savon työvoimasta ja on ainut alue, jolla työvoima kasvaa. Tämä antaa Kuopiolle keskeisen roolin työmarkkinoiden kehittämisessä, osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa ja elinvoiman vahvistamisessa. **Maakuntaohjelmassa tulee korostaa Kuopion roolia kansainvälisen osaamisen keskuksena.**
- Työmarkkinat ympärillä muuttuvat nyt todella nopeasti, joten Kuopion kaupunki korostaa jatkuvan (vuosittaisen) työmarkkina-analyysin tekemistä ja tehokasta ennakointitiedon hyödyntämistä – pitää olla valmiudet päivittää suunnitelmaa nopeastikin. Työnantajien osaamistarpeiden ja oppilaitosten koulutustarpeiden ristiin tarkastelu olisi hyödyllistä, jotta päästään kiinni niihin osaamisen kehittämisen täsmätoimiin, joita suunnitelmassakin esitetään.
- Käytännön toimet jäävät suunnitelmassa vielä ohueksi (ovat enemmänkin toiveita), joten konkreettinen edes jollakin tasolla **aikataulutettu kehittämissuunnitelma ml. toimijoiden välinen työnjako** olisi hyväksi asioiden edistämiseksi.
- Maakuntaan tarvitaan korkeasti koulutettua väkeä, kuten suunnitelmassakin on nostettu esiin. Huomioitava kuitenkin on, että meiltä loppuvat myös suorittavan tason tekijät kaikilla kärkialoilla sekä hoivassa ja tähän pitäisi kiinnittää enemmän huomiota.
- Maahanmuuttokysymykset on nostettu hyvin ratkaisuna ja painopisteenä esiin. **Maakuntaohjelman tulee tukea toimenpiteitä maahanmuuton ja kotouttamisen edistämiseksi.**
- Työpaikkojen on muututtava, jos halutaan ratkaista työvoimapulaa maahanmuuton avulla. Asettautumispalveluiden osalta tarvitaan vielä selkeää työnjakoa – mitä tekevät kunnat ja työvoimaviranomainen, ja mikä on työnantajan vastuulle. Odotukset ja mahdollisuudet eivät nyt ehkä ihan kohtaa.
- Puolisoiden työpaikkojen hakemiseen pitäisi suhtautua samoin kuin sen varsinaisen tulijankin työpaikkaan ennakoiden. Kielitaitoa tarvitaan molempien työllistymiseksi ja sitä pitää kehittää jo lähtömaassa. On tärkeää tiedostaa, että Pohjois-Savossa ei ole englannin kieliä työmarkkinoita, joille pääsee helposti sujahtamaan.
- Pohjois-Savoon tulevien maahanmuuttajien kotouttamiseen tulisi panostaa, jotta etenkin opiskelupaikan saaneita jäisi seudulle asumaan ja perheellistymään. Tähän liittyen tärkeää on luoda yhteyksiä maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. Tutkimustietoa esimerkiksi asumispreferensseistä tarvitaan lisää. Maakunnan vahvuuksista tulisi osata kertoa eri kulttuureista ja taustoista tulevia kiinnostavalla tavalla, sillä maahanmuuttajia saattavat houkutella osin eri asiat kuin suomalaisia. Tutkimuksia ja markkinointia voisi edistää myös hankkeistamisen kautta.

Matkailu, tapahtumateollisuus ja luovat alat

- Maakunnan elinvoima syntyy ihmisistä, yrityksistä, elämyksistä ja tapahtumista. Tapahtumat houkuttelevat matkailijoita ja mahdollisia uusia asukkaita alueelle, lisäävät asukkaiden

pitovoimaa, elävöittävät paikallistaloutta ja monipuolistavat elinkeinorakennetta. Huolehtimalla saavutettavista ja toimivista tapahtumapaikoista, ottamalla tapahtumat osaksi strategiaa ja kaupunkisuunnittelua sekä sujuvoittamalla lupahallintoa kaupungit luovat hyvät puitteet matkailulle ja sitä tukevien tapahtumien järjestämiselle. Maakunnassa tulee olla areenat suurtapahtumille ja riittävästi paikkoja isoille kongresseille sekä yritystapahtumille. Erityisesti yritystapahtumat ovat merkittävästi tapahtuma-alan kehitykseen vaikuttava sektori, jonka vahvistamisesta hyötyy niin alueen yritykset kuin alueen elinvoima. Alueen matkailua tukevan tapahtumatoimialan sekä luovien alojen kehittämisen tulee perustua tutkittuun tietoon.

Luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ja ilmastokestävä aluekehitys

- **Ohjelmassa tulisi tähdätä vahvemmin kestävään tasapainoon luonnonvarojen ja kulutuksen osalta. Luonto- ja ilmastönäkökulmien huomioiminen sekä kiertotalous, kestävä kulutus ja luonnon tasapaino vahvistavat aluetaloutta ja mahdollistavat kestävä elinkeinotoiminnan ja hyvinvoinnin maakunnassa.** Tulevaisuuteen tähtäävissä ohjelmissa ei tulisi tavoitella lineaarista talouskasvua, vaan irtikytkentää luonnonvarojen ylikulutuksesta, joka on keskeinen syy luontokatoon ja ilmastomuutokseen. Kuopion strategisiin tavoitteisiin kuuluu päästöttömyys, jätteettömyys ja kestävä kulutus vuoteen 2050 mennessä, sekä hiilineutraalius vuoteen 2030. Lisäksi Kuopio on sitoutunut 10 suurimman kaupungin yhteiseen [luontositoumukseen](#). Hanke- ja kuntayhteistyötä tulee jatkossakin tehdä em. tavoitteiden saavuttamiseksi ja edistämiseksi koko maakunnassa.
- **Luontoarvojen tunnistaminen osana maakunnan vetovoimaa ja hyvinvointia: Luonnon monimuotoisuuden keskittymät olisi tärkeä tunnistaa ohjelmassa ja suunnitelmassa.** Suurimmaksi osaksi Kuopion alueelle sijoittuva Pohjois-Savon/Kuopion lehtokeskus on koko Järvi-Suomen tärkein lehtokasvillisuuden esiintymisalue.
- **Ohjelmassa ja suunnitelmassa tulisi konkretisoida keinoja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi,** kuten toteuttamalla EU:n ennallistamisasetuksen mukaiset toimenpiteet luontotyyppien suojelemiseksi, hoitamalla ja suojelemalla maakunnan monimuotoisuuskeskittymien arvokkaita luontokohteita, hiilinielu- ja luonnonarvomarkkinoita kehittämällä, laatimalla ja toteuttamalla kunnallisia ja maakunnallisia monimuotoisuusohjelmia, vesistöjen suojelulla sekä kestävällä ja monimuotoisuutta tukevalla maa- ja metsätaloudella.
- **Maakuntasuunnitelmassa olisi syytä mainita maakunnan hiilineutraalisuustavoitteen (2035) lisäksi jo pidemmän ajan kehityssuunta:** hiilineutraaliuden jälkeen tulee pyrkiä hiilinegatiivisuuteen, jolloin hiilinielujen tulee olla päästöjä suuremmat. Tämä tavoite on linjassa Suomen valtion tavoitteen kanssa.
- **Ohjelmassa tulisi kertoa konkreettisia keinoja metsien ja maaperän hiilinielujen vahvistamiseksi:** On huolehdittava, että hakkuumäärä ei kasva suuremmaksi kuin vuotuinen kasvu, jolloin myös maakunnan hiilinielut vähentyisivät entisestään. Metsien hiilensidontakykyä tulee vahvistaa merkittävästi, jotta edes hiilineutraaliustavoitteeseen päästään. Metsien hiilivarastojen parantamiseksi on tärkeää säilyttää olemassa olevaa varttunutta metsää. Metsien ja maaperän hiilinieluja parantavilla toimilla tuetaan ilmastomuutoksen hillinnän lisäksi luonnon monimuotoisuutta. Monimuotoiset metsät sopeutuvat parhaiten muuttuvaan ilmastoon ja tarjoavat tutkitusti hyvinvointia ihmisille.
- **Ohjelman ruokajärjestelmä -osioon tulisi sisällyttää maataloussektorin tehokkaita toimenpiteitä, joilla siirrytään kohti kestävämpää tuotantoa ja ruokavaliota.** Uudet ravitsemussuositukset eivät yksin riitä muutoksen eteenpäin viemiseksi. Tarvitaan kasvi- ja kalaproteiinien tuotannon ja jalostuksen tukemista sekä sitovaa ohjausta sille, että julkisissa ruokapalveluissa tarjotaan entistä enemmän kasvi- ja kalapohjaista ruokaa. Hiiliviljelyä on tuettava ja vaikuttaviksi todettuja turvepeltojen päästövähennystoimia tulee nopeuttaa.

Laiduntamisen sekä luomu- ja pientuotannon merkitys luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi on syytä myös tunnistaa.

- **Ohjelmassa tulisi nostaa vahvemmin esille Pohjois-Savon kiertotalouspotentiaaliselvityksessä tunnistettua potentiaalia esim. palveluliiketoiminnan alalla.** Tätä tukemaan tarvitaan kiertotaloushankkeita.
- **Luonnon huomioiminen matkailussa ja luovilla aloilla:** Ennallistamisasetuksen mukaisilla toimenpiteillä parannetaan matkailun mahdollisuuksia ja maakunnan vetovoimaa. Tämä on syytä mainita ohjelmassa.

Älykäs vesijärjestelmä

- Älykkäisiin vesijärjestelmiin tulee kytkeä voimakkaammin myös **vesihuolto-omaisuuden hallinnan näkökulma ja sen kehittäminen**. Suurin osa vesihuollon ja huleveden omaisuudesta on maan alla olevaa verkostoa. Tietoon perustuvalla, oikein kohdennetulla käytöllä kunnossapidolla voidaan pidentää verkostojen ja laitteistojen pitoaikaa/käyttöikää. Digitalisaatio lisää toimintavarmuutta sekä vahvistaa kokonaisturvallisuutta. Vesihuollon teknologiamurrosta hidastaa alan pirstaleisuus ja pienet toimijat/vesihuoltolaitokset. Yhtenä kehittämiskohteena voisi olla selvittää alueellista ”kaukovalvomoa”, johon tieto kerättäisiin keskitetysti laitoksesta riippumattomista, yhteensopivista laitteista/rajapinnoista.
- Vesihuoltoverkostojen- ja laitteistojen kunto tai toimimattomuus (jätevesi, vesijohto) sekä terveysvaikutteiset, talousvesiteitse leviävät epidemiat voivat merkittävästi vaikuttaa väestön hyvinvointiin tai talousveden saatavuuteen, käytettävyyteen sekä turvallisuuteen. Veden laadun monitoroinnin lisäksi on kyettävä seuraamaan painetta ja vedenvirtausta/määrää.

Vesihuollon osalta kokonaisturvallisuudessa on kiinnitettävä myös materiaalliseen varautumiseen ja tilapäisen veden jakelun järjestämiseen. Erityisesti sähkön saanti ja sähkön saannin turvaaminen on merkittävässä roolissa vesihuollossa.

- Tilapäisen vedenjakelun osalta voidaan todeta, että Kuopion alueella ei ole riittävää määrää vedenjakelukalustoa tai vedenjakelukontteja vakavan tai suorialaisen vedenjakeluhäiriön sattuessa. Maakunnallinen, keskitettyä valmiusvarasto ja vedenjakelukalusto parantaisi alueen toimintavarmuutta, mutta vaatii selvittämistä.
- Hulevesien hallinnan merkitys korostuu ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja voi olla kaupungeissa merkittävässä roolissa myrskyjen ja sademäärien lisääntyessä. Uusia, luonnonmukaisia menetelmiä sekä huleveden määrän että laadunhallintaan on pilotoitava ja kehitettävä huomioiden uuden jätevesidirektiivin tuomat vaatimukset. Myös vesihuollon osata olisi hyvä laatia ilmastonmuutosta ja kokonaisturvallisuutta varten suunnitelma, jossa selvitetään koko Pohjois-Savon alueen pohjavesivarat, niiden käyttö ja tarvittavat toimenpiteet, jos 1-luokan pohjavesialue ei ole käytössä esim. kuivuuden tai pohjavesialueen saastumisen vuoksi.

3. Kommentit ympäristöselostukseen

- Monet ohjelman mukaisista toimenpiteistä edellyttävät merkittäviä taloudellisia resursseja kohdistuen joko valtion- tai kuntatalouteen. Tästä syystä onkin hyvä, että kohdassa 2.3 Maakuntaohjelman toteutus on tunnistettu tarve läpikäydä erilaiset EU-rahoitusohjelmat, koska ulkopuolinen rahoitus on varsinkin pienempien kuntien, mutta myös Kuopion kaupungin näkökulmasta erityisen merkityksellistä, kun toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan.
- Ympäristöselostuksen kohdassa taloudelliset vaikutukset (sivut 27-28) puuttuu tarkempi avaaminen, miten toimenpiteet vaikuttavat maakunnan kuntatalouteen kokonaisuutena ja minkä kokoluokan kustannusvaikutuksesta infrastruktuurin parannustoimenpiteet maakuntatasolla ovat. Esimerkiksi mikä on maakunnallisesti vesihuollon ja väyläverkon

korjausvelka ja mikä on maakunnallisen saavutettavuuden osalta väyläverkon kehittämisen kärkihankkeiden kustannustaso. Tämä edesauttaisi vuoropuhelua maakunnallisista tarpeista mm. edunvalvonnan näkökulmasta.

- Ympäristöselostuksessa esitettyjen alueellisten kasvihuonekaasupäästötietojen lisäksi olisi tärkeä tuoda rinnalle tieto maakunnan kulutusperäisistä kasvihuonekaasupäästöistä. Ekologisten vaikutusten arviointi (ympäristöselostus s. 29) on kuvattu yleisellä tasolla. Ympäristöselostuksessa olisi tärkeä tuoda esille monimuotoisuusvaikutuksia, joita esimerkiksi metsä-, bio- ja kiertotalouden ”kädenjäljellä” arvioidaan olevan. Välillisiä vaikutuksia todetaan olevan, mutta ei kerrota mitä. Samoin monimuotoisuuden seurantaan liittyvät indikaattorit olisi hyvä tuoda esille.
- 5.1 Valtakunnalliset ympäristötavoitteet: Kuopion kaupunki esittää, että tähän kohtaan lisätään 27.6.2025 Traficomien julkaisema ”Suomen kansallinen kestävä kaupunkiliikenteen ohjelma”.
- 6.3 Vaikutukset toimintalinjoittain
 - Kone- ja energiateknologia: Saavutettavuus ja aluerakenteen vaikutusten osalta kaupunki esittää, että muutetaan kohtaa ”Heikko tieverkko ja logistiikan haasteet voivat rajoittaa yritystoiminnan kehittymistä.” muotoon ”Heikko ja puutteellinen tie- ja rataverkko sekä logistiikan haasteet voivat rajoittaa yritystoiminnan kehittymistä.”
 - Älykäs vesijärjestelmä: Saavutettavuus ja aluerakenne kohdassa on taulukossa vaikutuksissa osin päällekkäisyyttä ja tältä osin vaikutusten arviointia voisi ”napakoittaa”.

Liitteet Pohjois-Savon liiton lausuntopyyntö 25.6.2025
Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelma 2040 ja Maakuntaohjelma 2026-2029
Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2026-2029 Ympäristöselostus (luonnos)

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 18.08.2025 § 256

Valmistelijat / lisätiedot:

markkinointijohtaja va. strategiajohtaja Kirsi Soininen, puh. 044 718 2020

innovaatiopäällikkö Arto Holopainen, puh. 045 1393996

hyvinvoinnin edistämisen johtaja Janne Hentunen, puh. 044 7182502

työllisyysjohtaja Pirjo Oksanen, puh. 044 7181711

liikennejärjestelmäsuunnittelija Matti Vänskä, puh. 044 7185463

vesihuoltoinsinööri Päivi Rissanen, puh. 044 7185303

ympäristöasiantuntija Minna Kokkonen 044 718 2148 ja Mari Turunen puh. 044 718 2870,

luonnonsuojelusuunnittelija Kalle Ruokolainen p. 044 7182 145

yhteyspäällikkö Tero Piippo, puh. 044 718 2125

yhteyspäällikkö Anu Häiväläinen, Yrityspalvelu, puh. 044 7182036

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus päättää antaa alla esitetyn lausunnon Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2040 ja maakuntaohjelman 2026 – 2029 luonnoksesta sekä sitä koskevasta ympäristövaikutusten arvioinnista.

Päätös

Merkitään, että kaupunginhallituksen varajäsen Markus Jukarainen saapui kokouksen pykälän käsittelyn aikana klo 15:11.

Merkitään, että vs. strategiajohtaja Kirsi Soininen, liikennejärjestelmäsuunnittelija Matti Vänskä, yhteyspäällikkö Tero Piippo, ympäristöasiantuntija Mari Turunen ja hyvinvoinnin edistämisen johtaja Janne Hentunen olivat läsnä pykälässä esittelemässä asiaa. Matti Vänskä, Tero Piippo, Mari Turunen ja Janne Hentunen poistuivat kokouksesta asian esittelyn jälkeen.

Kaupunginjohtaja veti asian pois listalta.

Selostus

Pohjois-Savon liitto on pyytänyt 25.6.2025 päivätyllä kirjeellään lausuntoa Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2040 ja maakuntaohjelman 2026 – 2029 luonnoksesta sekä sitä koskevasta ympäristövaikutusten arvioinnista. Liitteenä on lausuntopyyntö asiakirjoineen. Lausunto tulee lähettää Pohjois-Savon liittoon 31.8.2025 mennessä kirjaamo@pohjois-savo.fi tai kirjallisesti Pohjois-Savon liiton osoitteeseen.

1. Maakuntasuunnitelma – Pohjois-Savon strateginen kehittäminen vuoteen 2040

Yleiset kommentit:

On perusteltua, että Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelma 2040 ja Maakuntaohjelma 2026-2029 on koottu yhteiseen asiakirjaan ja se muodostuu hallituksen päätökseen aluekehittämisen painotuksista, yhdistävistä teemoista ja aluekehityksen edellytyksistä. Kokonaisuudessa on kyetty kohtuullisen hyvin huomioimaan ja erittelemään maakunnan erityispiirteitä, menestystekijöitä sekä keskeisiä painotuksia. Kuopion kaupungin näkökulmasta on hyvä, että kärkialoihin on tehty päivityksiä. Erityisesti lääkekehityksen nostaminen hyvinvointiteknologian rinnalle on tarpeellinen, koska se on kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksen valmistelun ja kehittämisen ohella kaupungin keskeinen strateginen painopiste, joihin on tarkoitus panostaa merkittävästi tulevana vuosina. Globaalien lääketieteellisuuden investoinnit suuntautuvat korkean osaamisen ja huippututkimuksen maihin ja alueisiin. Suomessa terveys ja hyvinvointi on nyt tunnistettu yhdeksi yhteiskunnan uudistamisen, tuottavuuden, talouskasvun ja julkisen talouden kestävyyslähteeksi. Kuopiolla on Itä-Suomen yliopiston kautta merkittävä mahdollisuus kansallisesti ja

kansainvälisesti nousta lääkealan ja lääkekehityksen osalta uutta kasvua synnyttäväksi. P-S HVA:lla on jo noin 60 lääketutkimusta käytössä. Kliinisten lääketutkimuksen määrä on Pohjois-Savossa kansallista kärkeä. Tutkimus- ja testauspalvelut on jo nyt kansallisesti korkealla tasolla ja tätä asemaa tulee ja kannattaa entisestään vahvistaa koko maakunnan ja Suomen hyväksi. Maakuntaohjelmassa tulisi tunnistaa Itä-Suomen yliopiston ja Pohjois-Savon Hyvinvointialueen yliopistollisen sairaalan merkittävä ja kasvava rooli lääketieteeseen ja hyvinvoinnin TKI-toiminnan kehittäjänä.

Kuopioon perustettava kokonaisturvallisuuden osaamiskeskus tuottaa tietotaitoa siviiliyhteiskunnan toiminnan kannalta elintärkeiden toimintojen turvaamisesta sekä kansalaisten henkisestä kriisinkestävyydestä kaikissa olosuhteissa. Osaamiskeskuksen rooli on tunnustettu osana Itäisen Suomen ohjelmaa ja sillä on sekä kansallista että kansainvälistä merkittävyyttä.

Kuopioon perustettava osaamiskeskus keskittyy kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen alue- ja paikallishallintonaikokulmasta kumppanuudessa valtion kanssa. Keskus kehittää kokonaisturvallisuustoimijoiden välistä yhteistoimintaa, johtamista ja viestintää sekä kriittisen infrastruktuurin toimivuutta ja huoltovarmuutta. Maakuntaohjelman tulisi huomioida osaamiskeskuksen toimintaedellytysten parantaminen yhtenä kärkialana ja varmistaa sen tuki ja rahoitus.

Maakuntasuunnitelma ja maakuntaohjelma antavat hyvän perustan edunvalvonnalle. Kuopion näkökulmasta on olennaista osaamisen ja TKI-toiminnan vahvistaminen ja siihen täytyy löytyä myös riittävät resurssit. Tärkeää on myös valtion koulutus- ja tutkimuslaitosten alueellisen läsnäolon vahvistaminen ja vahva kytkentä innovaatioekosysteemeihin.

Toimintaympäristön muutostekijöitä ja niiden vaikutuksia maakunnan kehitykseen on käsitelty perusteellisesti. Asukkaiden hyvinvoinnin tila olisi tärkeää huomioida ja tuoda esille, kun arvioidaan toimintaympäristöä. Varsinkin kun osaavat ja hyvinvoivat ihmiset on läpileikkaavana teemana. Luonnoksessa ei ole asukkaiden hyvinvoinnin tilaa eikä hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä avattu riittävästi. Asukkaiden hyvinvoinnin tila korreloi vahvasti toiminta- ja työkykyyn.

Asiakirjan rakenteeseen ja sisällön numerointiin kannattaa kiinnittää huomiota. Sisältö on jaettu kahteen pääluokkaan Maakuntasuunnitelmaan ja Maakuntaohjelmaan, mutta edellisen pääosion alanimeroitina on kuitenkin "maakuntaohjelman keskeiset painopisteet".

Epävarmuustekijät:

Yleisesti maakuntasuunnitelmassa on tunnistettu hyvin saavutettavuuden ja aluekehityksen nykytila, missä viime vuosien valtakunnallinen painopiste on enenevässä määrin suuntautunut läntiseen ja eteläiseen Suomeen, erityisesti Helsingin, Turun ja Tampereen kaupunkiseutujen muodostaman ns. kasvukolmion alueelle. Tämä on liikenteen osalta näkynyt suurten liikennehankkeiden rahoituksen kohdistumisena em. alueelle, kuten maakuntaohjelmassa todetaan. Kuopion kaupungin näkemyksen mukaan tämä on vaikuttanut merkittävästi myös Kuopion kaupunkiseudun MAL-sopimusten sisältöihin ja rahoitustasoihin. Alkuvuodesta 2025 valmistuneessa Itä-Suomi ohjelmassa on esitetty tiettyjä toimenpiteitä, millä tätä kehitystä voitaisiin osin kääntää, mutta tämänhetkisen näkymän mukaisesti ohjelman toteuttamiselle ei olla osoittamassa riittävää resursointia valtion osalta.

Päivitetty Kuopion seudun MAL-sopimus 2024-2027 tukee kehittämisteemoillaan Maakuntasuunnitelman ja -ohjelman tavoitteita ja sisältöjä. Tämän vuoksi on olennaista, että MAL-sopimuksen puuttuvaa valtionrahoitusta voidaan riittävästi täydentää

Maakuntasuunnitelman ja –ohjelman toimeenpanoon liittyvällä kehittämis- ja investointirahoituksella.

Seutukaupunkien ja maaseudun kehittämisenäkymien osalta suunnitelmassa todetaan, että kehitysmahdollisuuksien toteuttamiseen vaikuttaa oleellisesti liikennejärjestelmän kehittäminen. Kuopion kaupunki yhtyy tähän näkemykseen. Liikennejärjestelmän kehittämisellä on tärkeä rooli seudullisessa kehittämisessä ja mm. palveluiden ja maaseutualueiden saavutettavuuden varmistamisessa. Myös vesihuoltopalveluiden ja niiden kehittäminen sekä kytkeminen MAL-sopimuksen toteuttamiseen on alueen kehittymisen vuoksi tärkeää, koska vesihuolto on tärkeä maankäyttöön ja asumiseen liittyvä palvelu. Vesihuoltopalveluiden huomiotta jättäminen voi johtaa siihen, että kehitettävillä alueilla ei ole mahdollista saada toimivaa vesihuoltoa. Uusien vesihuoltoverkostojen rakentaminen tai vanhojen verkostojen saneeraaminen vaatii resursseja. Välttämättömyyspalveluna toimiva vesihuolto tukee alueen elinvoimaa ja väestönkehitystä sekä edistää huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta. Vesihuollon osalta myös ilmastomuutoksen sopeutumiseen tulee huomioida, kuivuuden ja rankkasateiden sekä sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä. On huolehdittavaa pohjavesivaroista, jotta ne ovat laadullinen ja määrältään riittävät myös tulevaisuudessa.

Väestötavoite

Tilastokeskus ennustaa Pohjois-Savolle varovaisen positiivista väestökehitystä:

Suunnitelman mukaan *"Kuopion väestöllinen vetovoima perustuu moniin tekijöihin, kuten monipuoliseen elinkeinorakenteeseen, vahvaan koulutustarjontaan sekä kattaviin palveluihin"*. Tässä yhteydessä olisi syytä mainita myös monimuotoiset ja helposti tavoitettavat luonnonsuojelualueet. Tämä koskee tutkitusti erityisesti Kuopion (ja muidenkin kaupunkiseutujen) vetovoimaa. Kuopiossa asia on juuri näin, koska luontokohteet ovat hyvin keskeisesti kaupunkirakenteen kyljessä ja osin sen sisällä.

Alueellisten työmarkkinoiden toimivuus:

Työmarkkinat ympärillä muuttuvat nyt todella nopeasti, joten Kuopion kaupunki korostaa jatkuvan (vuosittaisen) työmarkkina-analyysin tekemistä ja tehokasta ennakointitiedon hyödyntämistä – pitää olla valmiudet päivittää suunnitelmaa nopeastikin. Työnantajien osaamistarpeiden ja oppilaitosten koulutustarpeiden ristiin tarkastelu olisi hyödyllistä, jotta päästään kiinni niihin osaamisen kehittämisen täsmätoimiin, joita suunnitelmassakin peräänkuulutetaan.

Käytännön toimet jäävät suunnitelmassa vielä ohueksi (ovat enemmänkin toiveita), joten konkreettinen edes jollakin tasolla aikataulutettu kehittämissuunnitelma ml. toimijoiden välinen työnjako olisi hyväksi asioiden edistämisessä.

Maakuntaan tarvitaan korkeasti koulutettua väkeä, kuten suunnitelmassakin on nostettu esiin. Huomioitava kuitenkin on, että meiltä loppuvat myös suorittavan tason tekijät kaikilla kärkialoilla ja hoivassa ja tähän pitäisi kiinnittää enemmän huomiota.

Maahanmuuttokysymykset on nostettu hyvin ratkaisuna ja painopisteenä esiin. Tarvitaan kuitenkin huomattavan paljon kriittistä tarkastelua työnantajien negatiivisiin asenteisiin ja koviin kielitaitovaatimuksiin liittyen. Työpaikkojen on muututtava, jos halutaan ratkaista työvoimapulaa maahanmuuton avulla. Asettautumispalveluiden osalta tarvitaan vielä selkeää työnjakoa – mitä tekevät kunnat ja työvoimaviranomainen, ja mikä on työnantajan vastuulle. Odotukset ja mahdollisuudet eivät nyt ehkä ihan kohtaa.

Puolisoiden työpaikkojen hakemiseen pitäisi suhtautua samoin kuin sen varsinaisen tulijankin työpaikkaan ennakoiden. Kielitaitoa tarvitaan molempien työllistymiseksi ja sitä pitää kehittää jo lähtömaassa. On tärkeää tiedostaa, että Pohjois-Savossa ei ole englanninkielisiä työmarkkinoita, joille pääsee helposti integroitumaan.

Pohjois-Savoon tulevien maahanmuuttajien kotouttamiseen tulisi panostaa, jotta etenkin opiskelupaikan saaneita jäisi seudulle asumaan ja perheellistymään. Tähän liittyen tärkeää on luoda yhteyksiä maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. Tutkimustietoa esimerkiksi asumispreferensseistä tarvitaan lisää. Maakunnan vahvuuksista tulisi osata kertoa eri kulttuureista ja taustoista tulevia kiinnostavalla tavalla, sillä maahanmuuttajia saattavat houkutella osin eri asiat kuin suomalaisia. Tutkimuksia ja markkinointia voisi edistää myös hankkeistamisen kautta.

Alueellisten työmarkkinoiden toimivuuden osalta suunnitelmassa korostetaan myös työvoiman liikkuvuuden sujuvuutta kohtaannon lisäksi. Työvoiman seudullisen liikkuvuuden osalta olisi liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta oleellista varmistaa erityisesti päätieverkon sujuvuus kuntakeskusten välillä, sekä vähäliikenteisen tieverkon riittävä kunto. Näiden lisäksi erityisesti matalapalkka-aloilla työvoiman liikkuvuuden/saatavuuden osalta tulisi kiinnittää huomiota joukkoliikenteen osalta;

- A) työssäkäyntiliikennettä palvelevaan vuorotarjontaan ja infrastruktuuriin (mm. pysäkki-infra ja liityntäpysäköinti)
- B) lipputuotteiden kohtuulliseen hinnoitteluun
- C) lippu- ja informaatiojärjestelmien yhteensopivuuteen, saavutettavuuteen, käytettävyyteen sekä selkeyteen
- D) matkaketjujen toimivuuteen

Tämän lisäksi Kuopion merkitys maakunnan väestönkasvun veturina ja osaamisen keskittymänä olisi tunnistettava. Kuopion kasvu on nopeaa ja väestönkasvun tarkempi tarkastelu osoittaa että väestönkehitys on maakunnassa hyvin polarisoitunutta. Kuopion nopea väestökasvu ja maahanmuutto vaativat maakuntasuunnitelmassa erityistä huomiota rekrytointipalveluiden ja maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämiseen.

Asumisen ja elinympäristön kehittäminen

Suunnitelmassa kerrotaan, että *”asumisen laatu ja elinympäristö ovat keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat muuttajien päätöksiin. Pohjois-Savossa tulee kehittää laadukkaita ja kohtuuhintaisia asumisvaihtoehtoja sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Lisäksi älykkään infrastruktuurin ja kestäväen kehityksen mukaisen kaupunkisuunnittelun edistäminen voi lisätä alueen houkuttelevuutta. Viheralueiden, kulttuuripalveluiden ja vapaa-ajan mahdollisuuksien parantaminen vahvistavat alueen vetovoimaa entisestään.”* Olisi selvempi muotoilu, jos kappaleen loppu kuuluisi: *”Viheralueiden, suojelualueiden... lisääminen vahvistavat...”*

Liikenneyhteyksien ja saavutettavuuden parantaminen:

Suunnitelmassa korostetaan nopeiden ja tehokkaiden liikenneyhteyksien tärkeyttä erityisesti Kuopion ja muiden keskusten välillä. Lisäksi todetaan, että haja-asutusalueen julkisen liikenteen kehittäminen todennäköisesti tukee työssäkäyntiä ja opiskelua ilman muuttopainetta suuriin keskuksiin, mutta kehittäminen vaatineen uudenlaisia ratkaisuita. Kuopion kaupunki yhtyy näkemykseen ja yleisesti liikenneyhteyksien osalta pääpainon tulee olla nykyisen liikenneverkon tehokkaassa hyödyntämisessä ja kunnossapidossa, jolloin väyläverkon kehittämistoimet voidaan suunnata kohteisiin, millä voidaan tavoitella maakunnallisen elinvoiman kehittämistä. Haja-asutusalueen joukkoliikenteen kehittäminen

edellyttää ennen kaikkea laajempaa seudullista tahtotilaa ja resursseja järjestämiseksi. Uudenlaisten ratkaisuiden osalta tulisi päästä tilanteeseen, missä eri viranomaistahojen välistä yhteistyötä julkisesti hankittujen kuljetusten osalta voitaisiin tiivistää ja ostopalvelukyütejä voitaisiin yhdistellä nykytilaa tehokkaammin eri organisaatioiden välillä.

Alueellista saavutettavuutta voidaan liikennejärjestelmän lisäksi kehittää erityisesti myös maankäytön, että palveluverkon hyvällä suunnittelulla, missä huomioidaan saavutettavuus lähtökohtaisesti nykyisellä liikennejärjestelmällä.

Työmarkkinoiden optimointikeinot:

Kohtaan 3. Työvoiman liikkuvuuden ja houkuttelun tukeminen Kuopion kaupunki esittää lisättäväksi kohtaa liikennejärjestelmän kehittäminen, missä huomioitaisiin mm.

työssäkäyntiliikenteen kannalta merkittävimpien väylien kehittäminen

liikennejärjestelmäsuunnitelmien mukaisesti sekä alueellisen joukkoliikenteen kehittäminen.

2. Maakuntaohjelma

2.1 Kehittämistavoitteet kärkialoilla

Kaupungin liikenteen/saavutettavuuden kommentit maakuntaohjelman kehittämistavoitteisiin kärkialoittain:

Kone- ja energiateknologia

Ohjelmassa mainittu junayhteyksien ja ratainfrastruktuurin kehittämistarve on myös Kuopion kaupungin näkemyksen mukaan yksi alueen tavaraliikenteen pullonkauloista ja hidaste laajemman kone- ja energiateknologian kehittämiseksi. Savon radan kapasiteetti on nykytilassa rajallinen ja Kuopion alueelta puuttuu kunnollinen tavararatapiha logistiikka-alueineen, mikä osaltaan mahdollistaisi rataliikennettä logistiikassaan hyödyntävän toimijan sijoittumisen alueelle. Kaupunki osaltaan pyrkii edistämään ja kehittämään kumipyöräliikenteen logistiikkaa, mutta rataliikenteen osalta kehittämistyö sekä vuorotarjonnan että ratainfrastruktuurin osalta edellyttää tiivistä yhteistyötä kaupungin, valtiohallinnon ja elinkeinoelämän kesken. Kuopion kaupunki on osaltaan avoin tälle yhteistyölle.

Muutoin junayhteyksien osalta kaupunki pyrkii edunvalvontatyössään edistämään Savon radan kehittämistä ja kapasiteetin kasvattamista, millä olisi merkittävästi positiivinen vaikutus sekä tavara- että henkilöliikenteen osalta. Kuopion kaupunki pyrkii mahdollistamaan ja edistämään osaltaan alueellisen lähijunaliikenteen toimintaedellytyksiä ja potentiaalin kasvua omassa maankäytön suunnittelussaan, mutta valtionhallinnon laatimien selvitysten (Traficom) mukaisesti lähijunaliikenteen käynnistyminen ei ole lähivuosina realistista. Kuopio kuitenkin katsoo, että maakunnallisesti lähijunaliikenteeseen tulisi varautua mm. nykytilaa laajemman työssäkäyntialueen mahdollistamiseksi.

Lentoliikenteen osalta Kuopion kaupunki on osaltaan tehnyt ja tekee edelleen hyvin aktiivista edunvalvontatyötä elinkeinoelämän kannalta kriittisten yhteyksien varmistamiseksi. Yhtenä esimerkkinä tästä on uusi myöhempi lentovuoro Helsingistä Kuopioon.

Ohjelmassa todetaan hyvin, että energiatekniikan osalta tarvitaan lisää koulutustarjontaa.

Myös laajaa kiertotalous- ja ilmasto-osaamista tarvitaan niin oppilaitoksissa kuin yrityksissä

useilla toimialoilla. Yritysten ja oppilaitosten koulutuksella ja yhteistyöllä turvataan

yritystoiminnan vastuullisuutta ja saadaan yritysten palvelukseen osaajia, joita jo nyt yrityksissä tarvitaan. Tätä työtä osaltaan Pohjois-Savon bio- ja kiertotalousklusteri jo tekee ja sen rooli on hyvin huomioitu ohjelmassa.

Kohdassa "Luonnon monimuotoisuus ja ilmastonmuutoksen hillintä" olisi selvyiden vuoksi hyvä mainita, ettei konetekniikalla tällä hetkellä nähdä olevan mahdollisuuksia vaikuttaa luonnonmonimuotoisuuden edistämiseen, vaikka se ei välttämättä pitäisikään paikkaansa. Sama koskee muitakin vastaavia kärkialoja, jos niillä ei tunnisteta olevan monimuotoisuusvaikutuksia.

Metsä-, bio- ja kiertotalous

Kaupunki yhtyy maakuntaohjelmassa esitettyyn huoleen alemman (vähäliikenteisen) tieverkon kunnosta. Puutavaran logistiikan osalta kaupunki yhtyy tarpeeseen kehittää raideliikenteen laanialueita. Tämän osalta seudullisesti Sänkimäen puutavaran laanialueen kehittämisen osalta ratasuunnitelman on valmistumassa, mutta seudullisia kehittämistarpeita on edelleen mm. Lapinlahdella. Kaupunki myös korostaa, ettei pelkkä suunnitelmavalmius riitä, vaan suunnitelmien toteuttamiseen tulisi valtiohallinnon varata myös riittävät taloudelliset resurssit. Tie- ja raideliikenteen lisäksi on vuonna 2022 Venäjän aloittaman Ukrainan hyökkäyssodasta lähtien on metsäteollisuuden kuljetuksissa kasvanut myös vesiliikenteen merkitys. Vesiteitse kuljetetaan merkittävä määrä kaakkois-Suomen puuteollisuuden raakapuukuljetuksista, mikä tulee myös huomioida maakunnan liikennejärjestelmän kehittämisessä tulevaisuudessa. Käytännössä tulee maakunnallisesti varmistaa riittävä määrä uittopaikkoja sekä varmistaa niiden käytettävyys ja saavutettavuus myös tulevaisuudessa.

Kiertotalouden osalta on Kuopion kaupungilla käynnissä myös maakunnallisesti merkittävä Hepomäen kiertotalousalueen kehittämishanke. Alueella toimii jo nykytilassa merkittävää kiertotaloustoimintaa (mm. Jätekukko) ja alueen saavutettavuus edellyttää tulevaisuudessa merkittäviä satsauksia alueen liikennejärjestelmän kehittämiseksi uusien tieyhteyksien toteuttamiseksi ja nykyisten tieyhteyksien parantamiseksi.

Sekä valtio- että kuntatalouden niukkenevassa rahoitustasossa tulisi myös liikennejärjestelmän kehittämisrahoitusta suunnata tulevaisuudessa enenevissä määrin seudullista elinvoimaa ja kasvua tuoviin investointeihin ml. työvoiman liikkuvuus ja elinkeinoelämän kuljetustarpeet.

Ilmastonmuutos ja luontokato

Maakuntasuunnitelmassa olisi syytä mainita maakunnan hiilineutraalisuustavoitteen (2035) lisäksi jo pidemmän ajan kehityssuunta, eli hiilineutraaliuden jälkeen tulee pyrkiä hiilinegatiivisuuteen, jolloin hiilinielujen tulee olla päästöjä suuremmat. Tämä tavoite onlinjassa Suomen valtion tavoitteen kanssa.

Suunnitelmassa todetaan, että Pohjois-Savon metsien ja maaperän hiilinieluja vahvistetaan, mutta siinä ei kuitenkaan oteta kantaa riittävästi siihen, miten tämä tullaan tekemään. On huolehdittava, että hakkuumäärä ei kasva suuremmaksi kuin vuotuinen kasvu, jolloin myös maakunnan hiilinielut vähentyisivät entisestään. Näin ollen metsien hiilensidontakykyä tulee vahvistaa merkittävästi, jotta edes hiilineutraaliustavoitteeseen päästään. Suunnitelmassa olisi syytä mainita keinoja hiilinielujen lisäksi myös hiilivarastojen parantamiseksi, kuten metsien sekapuustoisuuden kasvattaminen, harvennusvoimakkuuden vähentäminen, hakkuiden kiertoaikojen pidentäminen, suojelualueiden lisääminen sekä turvemaiden ojituksen lopettaminen ja maaperän ennallistaminen. Metsien hiilivarastojen parantamisen kannalta on myös tärkeää huomioida, että varttuneen metsän hakkaaminen vie puuta ja puuhun sidottua hiiltä metsästä pois, eikä nuoren metsän hetkellinen nielu korvaa sitä kuin aikaisintaan vuosikymmenten kuluessa. Näin ollen on tärkeää säilyttää olemassa olevaa varttunutta metsää. Metsien ja maaperän hiilinieluja parantavilla toimilla tuetaan ilmastonmuutoksen

hillinnän lisäksi luonnon monimuotoisuutta. Monimuotoiset metsät sopeutuvat parhaiten muuttuvaan ilmastoon ja tarjoavat tutkitusti hyvinvointia ihmisille.

Sivulla 10 kerrotaan: "Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on keskeinen tavoite. Tähän pyritään muun muassa vesistöjen suojelulla, ennallistamistoimenpiteillä sekä kestäväällä maa- ja metsätaloudella." Pitäisi kirjoittaa konkreettisemmin, että "Tähän päästään muun muassa toteuttamalla EU:n ennallistamisasetuksen mukaiset toimenpiteet luontotyyppien suojelemiseksi, hoitamalla ja suojelemalla erityisesti maakunnan monimuotoisuuskeskittymien arvokkaita luontokohteita, vesistöjen suojelulla sekä kestäväällä maa- ja metsätaloudella, jossa toteutetaan myös monimuotoisuuden kannalta myönteisiä toimia. Muita luonto- ja ilmastotavoitteita tukevia toimia ovat myös hiilinielu- ja luonnonarvomarkkinoiden kehittäminen ja niihin osallistuminen sekä kunnallisten ja maakunnallisen monimuotoisuusohjelmien laadinta ja toteuttaminen."

Keskeisen tavoitteen toteutuminen pitää varmistaa riittävän täsmällisin keinoin – sellaisin, jotka on yhteisesti hyväksytty EU:ssa korjaaviksi toimiksi.

Etenkin luontokatoa ja kestävää kulutusta, mutta myös ihmisten hyvinvointiakin, ajatellen on hieman arveluttavaa, että suunnitelma ja ohjelma pohjautuvat niin vahvasti näkökulmaan lisääntyvän talouskasvun ja teknisen kehityksen (teknologian lisääminen ja robotiikka) tuomasta mahdollisuudesta ratkaista näitä valtavia ongelmia, jotka historiallisesti johtuvat pääosin juuri ihmiskunnan kulutuksen valtavasta kasvusta. Tätä ongelmaa ei ole erityisemmin mainittu merkittävänä epävarmuustekijänä, vaikka talouskasvun kyllä tiedetään olevan ristiriidassa ympäristön kanssa.

Ainoastaan metsä-, kierto- ja biotalouden yhteydessä käytetään käsitettä "kädenjälki" tarkoittaen ympäristövaikutuksia, jotka nähdään tällä toimialalla pääosin ja yleensä kielteisinä seurauksina (ks. ympäristöselostuksen taulukko kohdassa 6.3). Tämä "kädenjäljen" esille ottaminen vain yhdessä yhteydessä aiheuttaa lukijassa hämmennystä sen tarkoituksesta. Merkittävimmät metsätalouden ympäristövaikutukset myös ovat todellisuudessa elinympäristön laadun näkökulmasta nykyään edelleen kielteisiä (päästöt, monimuotoisuuden heikentyminen ja mm. valtaosa maiseman muutoksista) eivätkä myönteisiä, mitä "kädenjäljellä" käsitteellisesti tarkoitetaan. Tässä yhteydessä ei oikeastaan edes käsitellä metsätalouden kestävyys (monimuotoisuuden ja ilmaston) kannalta olennaisia ydinkysymyksiä eli luonnonsuojelua tai hiilitaseen negatiivisuutta ollenkaan. Nämä teemat kuuluisivat tähän kohtaan ja niitä olisi pohdittava vakavasti eikä sivuuttaen.

Ruokajärjestelmä

Ruokajärjestelmän osalta saavutettavuuden osalta korostuu liikennejärjestelmän osalta samankaltaiset tarpeet kuin metsätalouden ja kone-/energiatalouden osalta. Päätieverkon (vt5 ja vt9) toimivuus ja ylläpito tulee taata myös tulevaisuudessa ja lisäksi alemman (vähäliikenteinen) tieverkon kunto huolettaa ja Savon radan sekä lentoliikenteen osalta on tiedossa olevia liikennejärjestelmän kehittämistarpeita. Näiden lisäksi ruuan alkutuotannon osalta tulisi maakunnassa kiinnittää huomiota maaseudun (haja-asutusalueen) osalta ihmisten kriittisten palveluiden saavutettavuuteen, mihin on liikennejärjestelmän lisäksi merkittävä rooli palveluverkostosuunnittelulla. Tieverkon kunnon ylläpito ja kehittäminen on kytkettävä kokonaisturvallisuuden, huoltovarmuuden ja pelastusvalmiuden tavoitteisiin.

Maataloussektorilla olennaista on sisällyttää ohjelmaan tehokkaita toimenpiteitä, joilla siirrytään kohti kestävämpää tuotantoa ja ruokavaliota. Nyt ohjelmaan on kirjattu, että uudet ravitsemussuositukset tuovat nostetta kotimaisen kalan ja kasvisruoan kehitykselle, mutta nämä suositukset eivät yksin riitä muutoksen eteenpäin viemiseksi. Tarvitaan kasvi- ja

kalaproteiinien tuotannon ja jalostuksen tukemista sekä sitovaa ohjausta sille, että julkisissa ruokapalveluissa tarjotaan entistä enemmän kasvi- ja kalapohjaista ruokaa. Näiden toimenpiteiden ohella hiiliviljelyä on tuettava ja vaikuttaviksi todettuja turvepeltojen päästövähennystoimia tulee nopeuttaa.

Ruokajärjestelmän vaikutusta monimuotoisuuteen ei ole tunnistettu lainkaan. Laiduntamisella ja luomutuotannolla on monien tutkimusten mukaan paljon myönteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Perheviljelmillä näitä monimuotoisuuden kannalta myönteisiä tuotantotapoja on mahdollista toteuttaa usein paremmin kuin suurilla tuotannon pelkkään tehokkuuteen tähtäävillä tiloilla tai pelkästään teollisessa ja teknologisessa ruoan tuotannossa. Pientilojen "kädenjälki" on paljon suurempi kuin tehomaa- ja tehoeläintuotannon. Ruokajärjestelmä ei ole vain ruokaa varten, vaan sillä on monia keskeisiä ja myönteisiä ekologisia vaikutuksia luonnontilaan ja lajistoon.

Hyvinvointiteknologia ja lääkekehitys

Saavutettavuuden osalta Kuopion kaupunki korostaa erityisesti tarvetta sujuville ja aikataulullisesti tarpeen mukaisille yhteyksille Helsinki-Vantaan lentoasemalle ja edelleen kansainvälisille yhteyksille. Tällä on todennäköisesti osaltaan merkitystä mm. ulkomaisen työvoiman houkuttelemisessa maakuntaan.

Matkailu ja luovat alat

Kuopion kaupunki korostaa tapahtumatuotannon vaikuttavuutta. Tapahtumat houkuttelevat matkailijoita ja mahdollisia uusia asukkaita alueelle, lisäävät asukkaiden pitovoimaa, elävöittävät paikallistaloutta ja monipuolistavat elinkeinorakennetta. Tapahtumat onkin nostettu Kuopion kaupungin nykyisessä strategiassa Elinvoimainen ja kasvava Kuopio osiossa (Kasvava matkailu ja vetovoimaiset tapahtumat) painopisteeksi sekä tunnistettu kaupungin Kasvava ja elinvoimainen Kuopio -ohjelmassa kehittämiskohteena (Tarjoamme elämyksellisiä tapahtumia ja matkailumahdollisuuksia, Veto- ja lumovoimaa asukkaille ja vierailijoille. Aktivoidumme osallistavaa kaupunkikulttuuria).

Maakunnan elinvoima syntyy ihmisistä, yrityksistä, elämyksistä ja tapahtumista. Kestävän elinvoiman kehittämiseen tulee kytkeä ympärivuotisesti niin kiinteistönomistajat, hotellit, kulttuurilaitokset, ravintolat, kaupat sekä paikalliset tapahtuma-alan toimijat. Kuopiossa on tiedossa merkittäviä investointeja tapahtuma-alaan (Jalkapallo- ja tapahtumastadion, Väinöläniemen stadionalueen peruskorjaus, Heinjoen ampuma- ja moottoriratakeskuksen kehittäminen, Puijon kehittäminen mukaan lukien Puijon urheilulaakso) ja keskeisen kaupunkialueen kehittämisohjelma johon tulee sisällyttää kaupunkikulttuuria ja tapahtumia tukevia kehittämiskohteita. Näiden investointikohteiden mahdollinen hankerahoitus voi mahdollistua paremmin *mikäli maakuntasuunnitelmassa ja -ohjelmassa on nykyistä selkeämmin huomioitu tapahtumateollisuuden näkökulmia ja sen kytkentä osaksi matkailualaa ja laajemmin alueen yritysten toimintaedellytyksiä.*

Tapahtumilla on paitsi merkittävä alueellinen elinvoima- ja vetovoimavaikutus niin myös jopa sitäkin merkittävämpi vaikutus pienten kuntien pitovoimaan. Erityistä huomiota tulisi jatkossa kiinnittää yritystapahtumien kehittämiseen esim. Savilahden alueella ja Luolassa. Iso osa alan tapahtumateollisen toimialan liikevaihdosta tulee yritystapahtumista. Koko tapahtumateollisen toimialan liikevaihto on Suomessa jo noin kolme miljardia euroa.

Teknologiamurros liittyy digitalisaatioon ja tiedolla johtamiseen. Tietoa tulee analysoida systemaattisesti ja jakaa matkailu- ja tapahtumayritysten sekä luovien alojen toimijoiden kanssa sekä kehittää toimialojen vaikuttavuusmittareiden toteutusta.

Alueen oppilaitosten sekä matkailu- ja tapahtuma-alan yritysten kanssa tulee etsiä yhteisiä ratkaisuja matkailu- ja tapahtuma-alan ammattilaisten määrään lisäämiseksi kysyntää vastaavaksi.

Huolehtimalla saavutettavista ja toimivista tapahtumapaikoista, ottamalla tapahtumat osaksi strategiaa ja kaupunkisuunnittelua, kehittämällä liikenne- ja palveluinfraa sekä sujuvoittamalla tapahtumien koordinoitua ja lupahallintoa kaupungit luovat hyvät puitteet matkailun kehittämiseksi ja elämyksien järjestämiseksi. Maakunnassa tulee olla myös areenat suurtapahtumille ja riittävästi paikkoja isoille kongresseille sekä yritystapahtumille.

Matkailun osalta Kuopion kaupunki Tahkon matkailualueen saavutettavuutta erityisesti kestävästi liikkumisen osalta tarkastellut Tahkon kehittämissuunnittelun yhteydessä vuonna 2019 laaditussa toimintasuunnitelmassa ”Tahkon alueen saavutettavuuden ja kestävästi liikkumisen edistäminen”. Tässä suunnitelmassa luotiin yhteensä kahdeksan (8) konkreettista toimenpidettä saavutettavuuden parantamiseksi. Erityisesti maakuntaohjelmassa tulisi priorisoida tieverkon ja julkisen liikenteen kehittäminen Kuopio–Tahko-akselilla ja tukea digitaalisia opastus- ja varausjärjestelmiä.

Kuopion ja Kuopion seudun sisäisen saavutettavuuden ja kestävästi liikkumisen edistämisen osalta on laadittu viime vuosina seudullisina toimenpideselvityksinä mm. jalankulun- ja pyöräilyn edistämissuunnitelma sisältäen mm. pyöräilymatkailun edistämistoimenpiteitä sekä vuoden 2024 lopussa valmistunut seudullinen kestävästi liikkumisen suunnitelma (SUMP), mikä on tulossa seudun kunnissa hyväksyttäväksi syksyllä 2025.

Kokonaisuutena kaupunki toteaa, että saavutettavuuden osalta maakuntaohjelmassa esitetyt toimenpiteet ovat oikean suuntaiset ja kuten yllä todetaan, on näitä asioita osin jo toteutettu Kuopion alueella. Huomioitavaa kuitenkin on, että ohjelmassa ja esim. Kuopion alueella laadituissa suunnitelmissa esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää seudullisesti riittäviä resursseja ja laaja-alaista sitoutumista, erityisesti joukkoliikenteen laajemman kehittämisen osalta.

On myös huomattava, että ennallistamisasetuksen mukaisilla toimenpiteillä parannetaan matkailun mahdollisuuksia ja maakunnan vetovoimaa. Nämä on syytä mainita myös tässä yhteydessä.

Älykäs vesijärjestelmä

Teknologiamurros

Älykkäisiin vesihuoltojärjestelmiin tulee kytkeä voimakkaammin myös omaisuuden hallinnan näkökulma. Suurin osa vesihuollon omaisuudesta on maan alla olevaa verkostoa. Tietoon perustuvalla, oikein kohdennetulla käytöllä kunnossapidolla voidaan pidentää verkostojen ja laitteistojen pitoaikaa/käyttöikää. Pelkkä ikä ei ole yksin kriteeri, jolla arvioidaan mahdollista vesihuoltoverkon ja laitteiston saneeraustarvetta. Digitalisaatio lisää toimintavarmuutta sekä vahvistaa kokonaisturvallisuuden tuntua. Vesihuollon teknologiamurrosta hidastaa alan pirstaleisuus ja pienet toimijat/vesihuoltolaitokset. Vaikka vesihuollon kustannukset katetaan vesihuoltomaksuilla ei pienillä laitoksilla ole välttämättä resursseja tai osaamista kehittää omaa toimintaa tai toiminnan kehittämistä katsotaan vain omasta näkökulmasta. Yhtenä kehittämiskohteena voisi olla selvittää alueellista ”kaukovalvomoa”, johon tieto kerättäisiin keskitetysti laitoksesta riippumattomista, yhteensopivista laitteista/rajapinnoista.

Vesihuoltoverkostojen- ja laitteistojen kunto tai toimimattomuus (jätevesi, vesijohto) sekä terveysvaikutteiset, talousvesiteitse leviävät epidemiat voivat merkittävästi vaikuttaa väestön hyvinvointiin tai talousveden saatavuuteen, käytettävyyteen sekä turvallisuuteen. Saavutettavuuden osalta on myös akku/aurinkopaneelilla toimivat laitteistot, kuten vedenvirtausmittarit ovat tärkeitä. Veden laadun monitoroinnin lisäksi on kyettävä seuraamaan painetta ja vedenvirtausta/määrää.

Kokonaisturvallisuus

Vesihuollon osalta kokonaisturvallisuudessa on kiinnitettävä myös materiaaliseen varautumiseen ja tilapäisen veden jakelun järjestämiseen. Erityisesti sähkön saanti ja sähkön saannin turvaaminen on merkittävässä roolissa vesihuollossa. Kuntien valmiussuunnitelmissa tulisi olla priorisoituna vesihuollon koko kunnan alueella olevat kriittiset kohteet, jotka eivät saa jäädä ilman vettä. Esimerkiksi Kuopion alueella ei ole riittävää määrää vedenjakelukalustoa tai vedenjakelukontteja vakavan tai suurialaisen vedenjakeluhäiriön sattuessa. Vedenjakelukonttien on oltava toimintakunnossa häiriötilanteen sattuessa. Tämän osalta olisi hyvä selvittää keskitettyä säilytystä ja ylläpitoa maakuntatasolla.

Luonnon monimuotoisuus ja ilmastonmuutoksen sopeutuminen
Hulevesien osalta on ilmastonmuutokseen sopeutuminen tärkeää ja kaupungeissa merkittävässä roolissa myrskyjen ja sademäärien lisääntyessä. Uusia, luonnonmukaisia menetelmiä sekä huleveden määrän että laadunhallintaan on pilotoitava ja kehitettävä huomioiden uuden jätevesidirektiivin tuomat vaatimukset mahdolliselle huleveden laadun monitoroinnille. Myös vesihuollon osalta olisi hyvä laatia ilmastonmuutosta ja kokonaisturvallisuutta varten suunnitelma, jossa selvitetään koko Pohjois-Savon alueen pohjavesivarat, niiden käyttö ja tarvittavat toimenpiteet, jos 1-luokan pohjavesialue ei ole käytössä esim. kuivuuden tai pohjavesialueen saastumisen vuoksi.

2.2 Kaikille karkialoille yhteiset läpileikkaavat teemat

Esitetyt painopisteet ovat oikeansuuntaiset, joskin kokonaisuutena hyvin yleisluontoiset. Kuopion kaupunki painottaa maakunnan ja seudullisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien tärkeyttä väyläverkon ja liikennejärjestelmän kehittämistä kaikilla kulkumuodoilla ohjaavina strategisina suunnitelmina.

Osaavat ja hyvinvoivat ihmiset teemassa on tarkasteltu lähinnä osaamiseen liittyviä näkökulmia. Ihmisten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja näkökulmia tulee avata karkialoittain, mutta myös kaikkia aloja koskevana. Kulttuurin, liikunnan ja urheilun sekä muiden vapaa-ajanpalveluiden merkitys hyvinvointia edistävinä sekä alueen pito- ja vetovoimatekijöinä on tärkeää tuoda esille ja huomioida niiden kehittäminen osana maakunnan kokonaiskehittämistä.

Liikennejärjestelmän osalta ohjelmassa voisi ottaa selkeämmin kantaa tulevaisuuden lentoliikenteeseen ja siihen varautumiseen. Miehitämättömät lentokoneet (droonit) voivat yleistyä varsin nopeasti millä voi olla esim. logistiikan kannalta huomattavia vaikutuksia erityisesti tiiviimmin asutuilla alueilla. Tämä on samalla myös haaste kunnille/kaupungeille miten mahdollisesti merkittävästi lisääntyvään drooni-liikenteeseen tulisi varautua liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelussa.

Kuopiota on kehitettävä valtakunnallisesti ja strategisesti merkittävänä Itä-Suomen ja keskeisen Suomen päälentokenttänä sekä Helsinki-Vantaan varakenttänä, koska sillä on hyvä

sijainti yhteiskunnan toimintavarmuuden, kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta. Lentokenttä palvelee kahden tunnin aikasaavutettavuudella Pohjois-Savon lisäksi osia neljästä muusta maakunnasta.

Kuopio on jo käytännössä merkittävä siviililentoliikenteen ja sotilasilmailun yhteistoimintakenttä, joka on käytössä 24/7/365. Investoinneissa on kuitenkin huomioitava tulevaisuuden sotilasilmailun tarpeet, kun kansainvälinen puolustusyhteistyö lisää kentän (harjoitus)käyttöä. Kansainväliset yhteydet ja kasvavat turistivirrat edellyttävät määrällisesti ja laadullisesti riittävää lentoliikenteen palvelutarjontaa.

Lisäksi korostamme, että liikennejärjestelmäsuunnittelun tulee olla vahvasti kytköksissä maankäytön- ja palveluverkostosuunnittelun kanssa. Näin voidaan varmistaa maakunnan kehittäminen ja välttää tarpeettomilta investoinneilta tulevaisuudessa.

Ohjelman toimenpiteet keskittyvät pääosin teollisuuden aloille, mutta Pohjois-Savossa on tunnistettu paljon potentiaalia palveluliiketoiminnan alalla kiertotaloudessa, joka olisi syytä nostaa ohjelmassa vahvemmin esille. Pohjois-Savon kiertotalouspotentiaaliselvityksen (2023) mukaan palvelualoissa on sekä suoraa että epäsuoraa kiertotalouspotentiaalia. Niillä voidaan tuoda alueella täysin uusia liiketoimintamalleja, jolla vähentää resurssien käyttöä (esim. yhteiskäyttö), mutta niitä tarvitaan tukemaan sekä nykyisiä että tulevia kiertotaloushankkeita. Kiertotalouden näkökulmasta potentiaalisia palveluliiketoiminnan aloja Pohjois-Savossa ovat etenkin suunnittelu-, tutkimus- ja kehittämistoiminta. Tätäkin suurempaa potentiaalia on kaupan alalla ja logistiikassa, jotka voivat tukea teollisuuden kiertotaloustoimintaa kustannustehokkaiden kuljetusten ja uudelleenkäytön kaupan alustoilla. Myös kiinteistöalalla, ravitsemus- ja majoitustoiminnassa, informaation ja viestinnän toimialoilla sekä korjaus-, huolto-, vuokraus- ja leasingpalveluissa on alueella yhä potentiaalia.

Maakuntaohjelman teknologiamurrosta koskevassa osiossa olisi hyvä näkyä selkeä tulevaisuuden painotus, joka käsittelee läpimurtoteknologioita – erityisesti avaruusteknologiaa ja kvanttilaskentaa. Näiden teknologioiden soveltaminen tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia Pohjois-Savon karkialojen kehittämisessä sekä poikkileikkaavien teemojen vahvistamisessa. Avaruusteknologia mahdollistaa satelliittidatan hyödyntämisen metsien, vesistöjen ja ilmaston tilan seurannassa, täsmäviljelyssä, logistiikassa ja saavutettavuuden kehittämisessä. Kvanttilaskenta puolestaan tarjoaa uusia ratkaisuja energiantuotannon optimointiin, materiaalien simulointiin, lääkekehityksen nopeuttamiseen sekä datan analysointiin erityisesti terveys- ja hyvinvointialoilla.

Teknologioiden sisällyttäminen ohjelmaan tukee kestävästä elinvoimaa, kokonaisturvallisuutta, osaavan työvoiman kehittämistä ja ilmastomuutokseen sopeutumista. Käytännön toimenpiteitä voi olla esimerkiksi pilottihankkeiden käynnistämistä, koulutussisältöjen kehittämistä, kansainvälisten verkostojen hyödyntämistä sekä rahoitusinstrumenttien suuntaamista uusien teknologioiden käyttöönottoon.

Lausunto Pohjois-Savon maakuntaohjelman 2026-2029 ympäristövaikutusten arvioinnin luonnoksesta

Yleiskommenttina vaikutusten arvioinnista. Monet ohjelman mukaisista toimenpiteistä edellyttävät merkittäviä taloudellisia resursseja kohdistuen joko valtion- tai kuntatalouteen. Tästä syystä onkin hyvä, että kohdassa 2.3 Maakuntaohjelman toteutus on tunnistettu tarve läpikäydä erilaiset EU-rahoitusohjelmat, koska ulkopuolinen rahoitus on varsinkin pienempien kuntien, mutta myös Kuopion kaupungin näkökulmasta erityisen merkityksellistä kun toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan.

Se mitä ympäristöselostuksesta jää kaipaamaan, on kohdassa taloudelliset vaikutukset (sivut 27-28) tarkempi avaaminen miten toimenpiteet vaikuttavat maakunnan kuntatalouteen kokonaisuutena ja minkä kokoluokan kustannusvaikutuksesta infrastruktuurin parannustoimenpiteet maakuntatasolla ovat. Esimerkiksi mikä on maakunnallisesti vesihuollon ja väyläverkon korjausvelka ja mikä on maakunnallisen saavutettavuuden osalta väyläverkon kehittämisen kärkihankkeiden kustannustaso. Tämä edesauttaisi vuoropuhelua maakunnallisista tarpeista mm. edunvalvonnan näkökulmasta.

Ekologisten vaikutusten arviointi (ympäristöselostus s. 29) on hyvin yleisellä tasolla ja sen sijaan pitäisi kirjoittaa auki niitä monimuotoisuusvaikutuksia, joita esimerkiksi metsä-, bio- ja kiertotalouden ”kädenjäljellä” arvellaan olevan. Enemmänkin kohdassa aavistellaan välillisiä, ympäristön kuormituksen pienemisestä seuraavia (monimuotoisuus-)hyötyjä, mutta niitäkään ei kerrota sen tarkemmin, mitä ne voisivat olla. Monimuotoisuuden seurantaan liittyviä indikaattoreita ei ollut nimetty eikä liitetty 3 löytynyt muutenkaan.

3.6 Ilmasto ja kasvihuonetaseet

Ympäristöselostuksessa esitettyjen alueellisten kasvihuonekaasupäästötietojen lisäksi olisi tärkeä tuoda rinnalle tieto maakunnan kulutusperäisistä kasvihuonekaasupäästöistä. Alueelliset ja kulutukseen perustuvat päästölaskentamallit ovat osittain päällekkäisiä. Yhdistämällä molemmat laskentatavat saadaan mahdollisimman laaja tietopohja kunnan ja kuntalaisten toiminnasta aiheutuvista kasvihuonekaasupäästöistä.

5.1 Valtakunnalliset ympäristötavoitteet

Kuopion kaupunki esittää, että tähän kohtaan lisätään 27.6.2025 Traficomien julkaisema ”Suomen kansallinen kestävä kaupunkiliikenteen ohjelma”.

6.3 Vaikutukset toimintalinjoittain

Kone- ja energiateknologia

Saavutettavuus ja aluerakenteen vaikutusten osalta kaupunki esittää, että muutetaan kohtaa ”Heikko tieverkko ja logistiikan haasteet voivat rajoittaa yritystoiminnan kehittymistä.” muotoon ”Heikko ja puutteellinen tie- ja rataverkko sekä logistiikan haasteet voivat rajoittaa yritystoiminnan kehittymistä.”

Älykäs vesijärjestelmä

Saavutettavuus ja aluerakenne kohdassa on taulukossa vaikutuksissa osin päällekkäisyyttä(?) ja tältä osin vaikutusten arviointia voisi ”napakoittaa”.

6.4 Vaikutusten tiivistelmä

Ruokajärjestelmä

Vaikutustenarvioinnin osalta palveluiden (lähi-/digi- tai liikkuvat palvelut) saavutettavuus on yksi kriittisistä asioista maaseudun ja ruuan alkutuotannon tuottajien ja työntekijöiden

sijoittumisen kannalta. Ihmisten elämän kannalta tärkeiden palveluiden, mm. varhaiskasvatus-, koulutus- ja terveystalvelut keskittyminen keskustoihin, yhä kauemmas ruuan alkutuotantopaikoista voi tulevaisuudessa vaikuttaa hyvin negatiivisesti mm. tilojen jatkuvuuteen (nuorempi sukupolvi ei kiinnostunut jatkamaan), mikä olisi hyvä maakunnallisesti tunnistaa.

Kokonaisuudessaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2040 ja maakuntaohjelman 2026 – 2029 valmistelun jatkuessa on erittäin tärkeää, että kunnat voivat osallistua jatkossakin valmisteluun, että nyt lausunnossa esille tuodut näkökulmat ja havaitut puutteet tulevat huomioiduksi hyvin lopullisessa maakuntasuunnitelmassa ja – ohjelmassa.

Toimivallan peruste

Kuopion kaupungin hallintosääntö 27 §

Vaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia ei tehdä, kun kyseessä on toiminnan seuranta tai lausuntoihin tai esityksiin vastaaminen (KH 21.10.2025 § 293).

Liitteet